

#449 Belastingplichtige heeft recht op overleg met de Belastingdienst

Een gesprek met de Belastingdienst kun je niet afdwingen, maar je hebt er als burger wel 'recht' op. Het past bij een dienstbare en behoorlijk handelende overheid om daar in elk geval voor open te staan. De overheid is er immers voor de burger en niet andersom.

In het algemeen zien wij een welwillende houding van de Belastingdienst om in gesprek te gaan over het vinden van een oplossing voor een fiscaal geschil. Tegelijkertijd blijft het mensenwerk: de ene ambtenaar staat ervoor open en de ander niet. Soms ben je echt op zoek naar een dappere gesprekspartner.

Belastingdienst hoort open te staan voor overleg

In complexe geschillen tussen Belastingdienst en belastingplichtige over diverse belastingmiddelen en meerdere vennootschappen is het doorgaans voor alle betrokkenen nuttig om met elkaar in gesprek te gaan. Niet alleen over het verleden, maar ook over de vraag hoe we in de toekomst met elkaar omgaan.

Doorgaans staat de Belastingdienst daar wel voor open, is onze ervaring. Wel ben je afhankelijk van de ambtenaren die zich bezighouden met het concrete geval. En zoveel mensen, zoveel verschillen. Zo loop je soms ambtenaren tegen het lijf die helemaal niets willen: bent u het niet met ons eens, dan gaat u maar in bezwaar of in beroep. Niks overleg.

Wat doe je dan? Escaleer je door middel van een klacht, of doe je bijvoorbeeld eerst een mediationverzoek? Of probeer je via je informele contacten binnen de Belastingdienst alsnog een gesprek

voor elkaar te krijgen? Die laatste twee opties - al dan niet in combinatie -spreken mij het meest aan.

Zijn alle pogingen tevergeefs, dan blijft het indienen van een klacht nog over. In onze optiek een 'waste of time and money', want dit hoort anders te gaan.

Lezenswaardig in dit verband vind ik de afscheidsrede van prof. dr. Maurits Barendrecht, met als onderwerp 'Responsief recht... hoe werkt dat? Een democratisch recht om conflicten op te lossen'[1]. De hiervoor geschetste situatie, waarin ambtenaren elke vorm van dialoog om tot een oplossing te komen uit de weg gaan, kan in elk geval niet door zijn beugel.

Daarbij denk ik ook meteen aan de gedragsregels die voor advocaten gelden. Zie bijvoorbeeld regel 5 van de Gedragsregels advocatuur: "de advocaat dient voor ogen te houden dat een regeling in der minne veelal de voorkeur verdient boven een proces". Zo verwijst ik ook graag naar het artikel dat mijn collega Diede Molenaars en ik hebben gepubliceerd met de veelzeggende titel: 'De overheid als terughoudende procespartij, Van 'hard doorprocederen' naar proportioneel en oplossingsgericht procederen in fiscale zaken'[2] verschenen in het Tijdschrift voor Formeel Belastingrecht in februari 2026. Een advocaat of adviseur die namens zijn cliënt(en) om een gesprek verzoekt met als doel tot een oplossing te komen, behoort daartoe te worden uitgenodigd.

Uiteraard kan het hoorgesprek in de bezwaarfase worden gebruikt voor overleg, maar die mogelijkheid doet zich pas voor wanneer je verder gevorderd bent in een fiscale procedure. Ik kondig dat aan tijdens het hoorgesprek als de 'derde helft': niet voor een drankje aan de bar, maar om informeel door te praten over de mogelijkheid van een buitengerechtelijke oplossing.

Interessant is dat de inspecteur o.g.v. art. 41 AWR[3] de belastingplichtige kan 'dwingen' zijn advocaat of adviseur te vergezellen. In het licht van deze dwingende bepaling voor de belastingplichtige is het meer dan gepast dat gevolg wordt gegeven aan een verzoek om overleg van de zijde van de raadsman van belastingplichtige!

Hof Den Bosch: inspecteur niet verplicht tot mediation

Hiervoor is de mogelijkheid van mediation al kort aan de orde gesteld. Bij mediation wordt met behulp van een deskundige derde geprobeerd het conflict op te lossen[4]. Recente rechtspraak laat echter zien dat mediation niet kan worden afgedwongen.

Hof Den Bosch heeft op 17 december 2025 (ECLI:NLGHSHE:2025:3626) geoordeeld dat de inspecteur weliswaar eerder had gezegd bereid te zijn een nieuw mediationtraject op te starten, maar dat die bereidheid niet kan worden afgedwongen. Mediation is namelijk afhankelijk van de bereidheid van partijen om met elkaar in gesprek te gaan. In plaats daarvan is een videogesprek met de belastingplichtige gehouden, waarvan het verslag aan hem is toegezonden. Deze gang van zaken is niet in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Zet dit maar eens naast de column van de Belgische advocaat Jan Tuerlinckx: 'bemiddeling zou een beginsel van behoorlijk bestuur moeten zijn'. In fiscale procedures kunnen rechters in België tegenwoordig bemiddeling 'opleggen' zodra een van de procespartijen (de burger) daarom vraagt. Ook wordt er geëxperimenteerd met zogeheten 'bemiddelingskamers'.

Volgens Tuerlinckx bestaat er weerstand bij de belastingadministratie. Zij beschouwen zichzelf als een neutrale actor en wijzen er bovendien op dat er al gesprekken zijn gevoerd met de belastingplichtige. Een attitudewijziging is volgens hem absoluut noodzakelijk. Om dat te bewerkstelligen, ziet hij de noodzaak om bemiddeling formeel te erkennen als beginsel van behoorlijk bestuur: een manier om conflicten te

ontmijnen en ervoor te zorgen dat fiscale discussies niet altijd tot het uiterste hoeven te worden uitgevochten.

Ook in Nederland bespeur ik een zekere tegenzin vanuit de Belastingdienst om aan mediation mee te werken, hetgeen een belangrijke reden vormt waarom mediation in fiscale geschillen maar matig van de grond komt. In mijn beleving dient de overheid zich juist welwillend op te stellen ten aanzien van de toepassing van mediation, teneinde onnodig procederen te voorkomen.

Rol IBTD

Sinds enige tijd oefent de Inspectie Belastingdienst, Toeslagen en Douane (IBTD) toezicht uit op de Belastingdienst. De IBTD heeft zich de afgelopen tijd in diverse rapportages kritisch uitgelaten over het functioneren van de Belastingdienst. Wat mij betreft mag ook een onderzoek naar het weigeren van overleg en/of mediation onder de loep van de IBTD worden genomen.

Conclusie

Het weigeren van overleg dan wel mediation door de Belastingdienst past niet bij een dienende overheid. Veelal staat de Belastingdienst hiervoor open, maar de mate waarin dit daadwerkelijk gebeurt, is in hoge mate afhankelijk van de betrokken ambtenaar in de concrete zaak. Die afhankelijkheid is aanzienlijk. Kortom: dit vormt aanleiding voor de IBTD om hier onderzoek naar te doen.

[1] Afscheidsrede van prof. dr. Maurits Barendrecht op 17 mei 2024 met als onderwerp Responsief recht.... Hoe werkt dat? Een democratisch recht om conflicten op te lossen'.

[2] De overheid als terughoudende procespartij, Van 'hard doorprocederen' naar proportioneel en oplossingsgericht procederen in fiscale zaken[2], TFB nr. 1 februari 2026. Mr. D.C. Molenaars en mr. R. Vos.

[3] Art 41 AWR: "Indien iemand die is opgeroepen om mondeling gegevens en inlichtingen te verstrekken zich daarbij wil doen vertegenwoordigen, is hij desgevorderd gehouden zijn vertegenwoordiger te vergezellen."

[4] Zie www.belastingdienst.nl: 'Mediation als oplossing voor een meningsverschil.'